

Rädda Barnens remissvar på utredningen SOU 2026:21 Återkallelse av svenskt medborgarskap

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående utredningen Återkallelse av svenskt medborgarskap (SOU 2026:21). Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen vill fästa särskild uppmärksamhet vid att det just nu finns ett stort antal pågående utredningar, presenterade utredningar, förslag i riksdagen och redan beslutade regeländringar inom både migrationsområdet och kriminalpolitiken, som har relevans för de förslag som finns i denna utredning, vilket utredningen själv belyser. De sammantagna konsekvenserna för barn utifrån aktuell utredning och dess förslag blir därför svåra att överblicka, då de påverkas även av andra åtgärder. Samtidigt menar Rädda Barnen att det är tydligt att redan beslutade regeländringar inom dessa områden bidragit till en försvagad barnrätt för de barn som berörs. Rädda Barnen anser att regeringen allvarligt brister i ansvar om man går vidare med ytterligare lagändringar innan man först utvärderat vilka konsekvenser redan genomförda reformer har fått för enskilda, inklusive konsekvenserna för barn.

”Inledningsvis vill Rädda Barnen uppmärksamma att regeringen har tillsatt en utredning för att lämna förslag inom ett område som kräver grundlagsändringar, redan innan dessa grundlagsändringar har röstats igenom i riksdagen. Förslagen i denna utredning bygger på att det förslag regeringen lagt fram i prop. 2025/26:78 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap röstas igenom i riksdagen. Riksdagens röstade den 20 maj 2026 ja till förslaget en första gång, men ska rösta igen efter valet i september 2026. Rädda Barnen anser att en mer ansvarsfull process skulle ha varit att först invänta huruvida grundlagsändringen kommer att genomföras

Rädda Barnens synpunkter i korthet

Med ett beslut om medborgarskap kommer ett löfte till barnet om tillhörighet och trygghet i landet och med det även ett stärkt skydd för de rättigheter som barnet besitter. Rädda Barnen **avstyrker utredningen i sin helhet** sett till de negativa konsekvenser som förslagen skulle få för barn, men även sett till att utredningen inte tillämpar och tolkar barnkonventionen i enlighet med dess syfte och ändamål.

- Utredningen brister i tolkning och tillämpning av barnkonventionen enligt folkrättsliga principer.
- Rädda Barnen är starkt kritiska till förslagen som innebär att barns medborgarskap ska kunna återkallas och menar att dessa förslag riskerar att utgöra grund för diskriminering och på andra sätt står i strid med barnrätten.

- Rädda Barnen menar att utredningen inte kan visa på hur syftet med förslagen kan anses stå i proportion till de negativa konsekvenser som finns för barn.
- Rädda Barnen finner det anmärkningsvärt att utredningen föregår grundlagsändringar och lägger förslag som utgår från förändringar i grundlagen som ännu inte är beslutade om.
- Rädda Barnen vill slutligen påminna om konventionsstaternas skyldighet att hela tiden sträva efter att stärka skyddet för barnets rättigheter och aldrig försvaga det.

Barnkonventionen tolkas och tillämpas inte enligt folkrättens principer och barnets bästa är inte formulerad i enlighet med barnkonventionens krav

Rädda Barnen noterar att utredningen har beaktat barnkonventionen, och att barnets bästa förs in i lagtexten som ett rekvisit att bedöma vid återkallelse av medborgarskap. Rädda Barnen anser dock inte att utredningen har tolkat och tillämpat barnkonventionen på ett sätt som är förenligt med folkrättsliga principer och hur ett avtal om mänskliga rättigheter ska följas. Inte heller anser Rädda Barnen att de formuleringar av barnets bästa som föreslås finnas i lagtexten är i enlighet med barnkonventionens krav.

Barnkonventionen tolkas och tillämpas inte enligt folkrättens principer

I utredningen redogörs för vissa utvalda artiklar i barnkonventionen som har relevans för barns medborgarskap. Artikel 7 och 8 tas upp, tillsammans med artikel 3 och 12. Även artikel 9 och 16 berörs till viss del.

Även om Rädda Barnen delar uppfattningen att de artiklar som redovisas i stort är de av mest relevans för frågan, saknar Rädda Barnen en analys utifrån barnkonventionen som helhet. En tolkning ska, enligt Wienkonventionen om traktaträtten, göras ärligt utifrån de gängse uttrycken sedda i sitt sammanhang och mot bakgrund av konventionens syfte och ändamål.

Detta sätt att tolka konventioner om mänskliga rättigheter lyfts fram i propositionen om inkorporering av barnkonventionen, där det nämns att barnkonventionen ska betraktas som en integrerad helhet, inte bara artikel för artikel, och att alla rättigheter är ömsesidigt beroende och odelbara. Propositionen lyfter också fram vikten av att alltid ha med barnkonventionens fyra grundprinciper (artikel 2, 3, 6 och 12) i alla åtgärder som rör barn.¹

Utredningen har inte gjort denna fullständiga barnrättsliga analys av förslagen, som är ett krav utifrån såväl att barnkonventionen är ett folkrättsligt åtagande som del av svensk lag. Exempelvis saknas en analys av om förslagen är i enlighet med artikel 2, om ett diskrimineringsförbud, eller vilka konsekvenser förslagen kan för barnets utveckling, som stadgas i artikel 6. Även barnkonventionens syfte – att säkerställa att varje barn får det skydd och stöd som hen behöver för att utvecklas fullt ut och samtidigt respekteras som individuell rättighetsbärare – lyser med sin frånvaro i analyserna.

¹ Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter. Sid 84.

Mänskliga rättigheter ska också implementeras progressivt, d.v.s. staterna ska hela tiden sträva efter att öka skyddet för rättigheterna och när en viss nivå av skydd inträtt, får denna inte sänkas. Detta framgår av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Att införa en begränsning i rätten till medborgarskap, där medborgarskapet blir villkorat på ett sätt det inte varit tidigare, innebär en inskränkning av rätten till medborgarskap och identitet i artikel 7 och 8 av barnkonventionen som inte är tillåten.

I kapitel 8.9 och 10.2 finns beskrivet att barnkonventionen, eller Europakonventionen, inte utgör något "absolut hinder" för att införa en reglering som innebär att ett barns medborgarskap återkallas, så länge det inte innebär att det försätter barnet i statslöshet. När det gäller EU:s rättighetsstadga beskrivs att det inte finns ett "uttryckligt förbud mot återkallelse av barns medborgarskap".

Rädda Barnen anser att utredningen här tillämpar de internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter som Sverige har åtagit sig att följa på ett felaktigt sätt. Att något inte explicit framgår av en konvention om mänskliga rättigheter innebär inte per automatik att detta är tillåtet eller ens förenligt med konventionen. I detta sammanhang blir just tolkningen av barnkonventionen utifrån ett helhetsperspektiv och barnkonventionens syfte och ändamål viktigt. I frågan om medborgarskap skulle Rädda Barnen vilja hävda motsatsen – att medborgarskapet medför en känsla av trygghet, stabilitet och tillhörighet som bidrar till att barnet kan tillgodogöra sig övriga rättigheter i konventionen, såsom rätten till hälsa, utbildning och utveckling. Utifrån detta kan man konstatera att vetskapen om att det kan finnas en risk för att bli av med medborgarskapet kan skapa en oro som gör att barnet inte fullt ut kan tillgodogöra sina rättigheter. Om man tolkar och läser barnkonventionen på detta sätt, vilket enligt Rädda Barnen är den ärliga tolkningen utifrån konventionens syfte och ändamål, torde barnkonventionen utgöra ett hinder för att återkalla ett barns medborgarskap.

Rädda Barnen anser därför att den barnrättsliga analysen har stora brister och dessutom tolkar utredningen barnkonventionen på ett sätt som inte är förenligt med folkrättsliga principer, vilket leder till att den presenterade analysen inte kan läggas till grund för att säkert kunna säga att barnkonventionen inte utgör ett hinder för att återkalla ett barns medborgarskap.

Barnets bästa är inte formulerat i enlighet med barnkonventionens krav

Som nämnts ovan och utvecklas nedan avstyrker Rädda Barnen alla förslag i utredningen, och i synnerhet förslagen som innebär att barn kan få sina medborgarskap återkallade. I det fall regeringen väljer att gå vidare med förslagen, vill dock Rädda Barnen föra fram följande vad gäller principen om barnets bästa.

I förslag till lagtext för nya 14 b och 14 c §§ i lag om svenskt medborgarskap, står, i fjärde respektive tredje styckena, "*vid beslut om återkallelse av medborgarskap ska barnets bästa alltid beaktas.*" Enligt utredningens bedömning ska barnets bästa vägas mot andra motstående intressen innan beslut, och att denna avvägning ska göras i varje enskilt fall (sid 184).

Rädda Barnen är positiv till att principen om barnets bästa tydliggörs i lagstiftningen, men är kritisk till på vilket sätt detta görs.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa inte bara beaktas, barnets bästa ska ”i första hand beaktas”. Denna formulering är vald för att visa på att barnets bästa inte får jämföras med alla andra hänsyn och ska väga tungt vid en intresseavvägning.²

Barnkonventionsutredningen konstaterade i sitt betänkande att lagstiftaren har valt att använda olika uttryckssätt för principen om barnets bästa i olika lagar, och att det kan ifrågasättas varför och om det kan få någon juridisk betydelse.³ I propositionen till inkorporeringen av barnkonventionen har regeringen uttryckt att det är av särskild vikt att innebörden av principen om barnets bästa och de övriga bestämmelserna i barnkonventionen är tydligt förankrade i de tolkningar av mänskliga rättigheter som gäller enligt folkrätten. Det framgår också att i det fortsatta transformeringsarbetet av principen om barnets bästa ska fokus ligga på barnets bästa som ett tillvägagångssätt, detta för att säkerställa att barnets bästa får en reell innebörd i beslut som rör barn.⁴

Mot bakgrund av detta anser Rädda Barnen att för det fall en möjlighet att återkalla ett barns medborgarskap införs, ska den skrivning om barnets bästa som finns med omformuleras för att tydligt visa på den vikt som ska ges till detta rekvisit. Rädda Barnen föreslår därför att § 14 b fjärde stycket och § 14 c tredje stycket omformuleras på följande sätt: ” *Vid beslut om återkallelse av medborgarskap ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa*”.

Rädda Barnen anser vidare att det också bör tydliggöras i lagstiftningen, och inte minst i lagkommentaren, att i de fall en återkallelse ska ske av en vuxens medborgarskap, och den vuxne har barn, ska även i dessa fall barnets bästa i första hand beaktas.

Negativa konsekvenser för barn

Med ett beslut om medborgarskap kommer ett löfte till barnet om tillhörighet och trygghet i landet och med det ett stärkt skydd för de rättigheter som barnet besitter. Rädda Barnen menar att flera förslag i utredningen skulle innebära direkt negativa konsekvenser samt rättighetsförluster för de barn som förslagen berör. Detta står i motsats till att Sverige som konventionsstat har en skyldighet att hela tiden sträva efter att stärka skyddet för barnets rättigheter och aldrig försvaga det.

Rädda Barnen saknar i utredningen ett djupare resonemang kring och analys av konsekvenserna för barn när en förälder blir av med sitt medborgarskap, vare sig det är på grund av missledande information eller brottsliga handlingar. Om en förälder förlorar medborgarskapet, påverkar det barnets situation starkt. Det skulle kunna leda till att föräldern utvisas (exempelvis på grund av bristande vandel), och barnet, i de fall då barnet har kvar sitt medborgarskap och en annan förälder i Sverige, skiljs från sin förälder, i strid med artikel 9 i barnkonventionen. Rädda Barnen anser att detta måste analyseras och beaktas tydligare i det kommande beredningsarbetet. Som nämnts ovan anser Rädda Barnen att om regeringen går

² FN:s barnrättskommitté. Allmän kommentar nr 14 (2013) om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa. Punkt 37 och 39).

³ SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt. Sid 244.

⁴ Prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter. Sid. 94.

vidare med förslagen, måste det tydliggöras att barnets bästa måste bedömas och beaktas även i ärenden som rör vuxna, om dessa har barn under 18 år.

8.8 Återkallelse av barns medborgarskap och 10.2 Grundläggande förutsättningar för återkallelse av svenskt medborgarskap på grund av brott

Rädda Barnen vill påtala det faktum att barn enligt barnkonventionen ska erkännas som självständiga rättighetsbärare. Att ett barn automatiskt ska kunna bli av med sitt medborgarskap som en direkt följd av föräldrars eller förälders agerande riskerar således innebära att barnet inte beaktas som en självständig rättighetsbärare, utan som en individ vars perspektiv och behov endast utgör en liten del av den totala bedömning som görs i föräldrars ärende, via exempelvis en bedömning av barnets bästa.

Rädda Barnen är starkt kritiska till att utredningen inte föreslår någon preskriptionstid för förslaget 8.8. Detta skulle i praktiken innebära att ett barn med dubbla medborgarskap kan tillbringa hela sin barndom utan att med säkerhet veta om dennes medborgarskap är tryggt, något som uppenbart riskerar påverka barn och deras rätt till hälsa och utveckling negativt.

Enligt barnkonventionen (artikel 40) ska barn som begått brott behandlas på ett sätt som främjar återanpassning till samhället och att åtgärder kopplade till brottet ska syfta till återanpassning och rehabilitering. Rädda Barnen menar, precis som Institutet för mänskliga rättigheter påtalar i sitt remissvar⁵, att en återkallelse av ett medborgarskap innebär en permanent uteslutning och står i motsats till det som i stället skulle främja en återanpassning. Således står förslaget i 10.2 i direkt strid med barnkonventionen artikel 40.

Rädda Barnen vill också påtala att barn som begår grova våldsbrott många gånger gör det efter starka påtryckningar, grooming-processer och regelrätta hot från gängkriminella. Barnets rätt till skydd blir således ytterligare en komponent att ta hänsyn till när det kommer till åtgärder till följd av ett brott, något som utredningen inte tar hänsyn till.

Utredningen hänvisar till att brott som begås av barn i Sverige ökar och att detta utgör ett argument för varför barn som begått brott ska kunna få sitt medborgarskap återkallat. Rädda Barnen är kritisk till att utredningen därigenom påvisar en föreställning, som inte underbyggs, om vilka barn det är som begår detta ökade antal brott, sett till att förslaget endast berör en väldigt begränsad grupp av barn. Rädda Barnen har vid flera tillfällen, i såväl remissvar som i andra uttalanden, kritiserat att regeringen och utredningar så tydligt, utan att samtidigt redogöra för orsakssambandet, kopplar kriminalitet till personer, i synnerhet barn, med utländskt påbrå. Detta är något som barn i våra verksamheter också vittnar om och märker av i sin vardag.

Risk för grund till diskriminering

Enligt en av barnkonventionens grundprinciper (artikel 2) ska konventionsstaterna respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion deras rättigheter utan åtskillnad av något

⁵ Institutet för mänskliga rättigheter. Remissvar över betänkandet Återkallelse av svenskt medborgarskap (SOU 2026:21).

slag. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering till följd av exempelvis barnets eller föräldrarnas nationella tillhörighet och ställning i övrigt.

Rädda Barnen menar att förslagen om att kunna återkalla barns medborgarskap kan utgöra grund för diskriminering av den grupp av barn som har dubbla medborgarskap. Inte minst sett till att vissa länder inte tillåter en individ att avsäga sig sitt medborgarskap. Detta är något som utredningen själva lyfter under 11.6 och påpekar att förslaget kan framstå som "orättvist och godtyckligt". Utredningen argumenterar därefter vidare för att man inom ramen för en proportionalitetsbedömning ska kunna väga in en sådan omständighet och det därför inte finns behov av en särskild reglering för det. Detta innebär dock i praktiken att barn skulle kunna få sitt medborgarskap återkallat, av den anledning att barnet och/eller förälder har dubbla medborgarskap i annat land som inte tillåter en återkallelse av medborgarskap, om en proportionalitetsbedömning landar i det beslutet. Att inte reglera en sådan omständighet och lämna det upp till varje enskild beslutsfattare ökar risken för godtycklighet och leder till att lagstiftningen likaså rymmer en åtskillnad mellan barn och barn. Något som står i strid med artikel 2 i barnkonventionen.

Rädda Barnen vill vidare understryka att all lagstiftning som kan uppfattas som orättvis och godtycklig riskerar att försvaga bilden av rättsstaten som förutsägbar och trygg, för både vuxna och barn. Rädda Barnen finner det anmärkningsvärt att utredningen lägger fram ett förslag som den till och med själv menar kan uppfattas så.

I frågan om barn med dubbla medborgarskap vill Rädda Barnen särskilt uppmärksamma att barn inte själva är de som fattar beslut om huruvida de ska ha dubbla medborgarskap eller ej, i det fall det andra landet tillåter återkallelse av medborgarskap. Detta är i regel ett beslut som fattas av vårdnadshavare. Enligt förslagen om återkallelse av barns medborgarskap ska ett gynnande myndighetsbeslut för barnet alltså kunna återkallas som en direkt följd av föräldrars val, något som barnet varken ansvarar för eller kan besluta över. Ett resonemang som lyser med sin frånvaro i utredningen.

När det gäller möjligheten att återkalla ett barns medborgarskap på grund av att föräldern har fått sitt medborgarskap till följd av oriktiga uppgifter eller annat otillbörligt handlande, vill Rädda Barnen lyfta att individer under 18 år (det vill säga de som utgör barn enligt barnkonventionen) enligt förslaget riskerar att bli diskriminerade på grund av att de är barn. Enligt regleringen är det endast dessa som riskerar att bli av med sitt medborgarskap på grund av föräldrarnas handlande. Rädda Barnen finner detta anmärkningsvärt. Rädda Barnen vill dock understryka att vi inte anser att någon vars förälder fått sitt medborgarskap på grund av oriktiga uppgifter eller dylikt, ska kunna få sitt eget medborgarskap återkallat. Dock vill Rädda Barnen betona att förslaget som finns i utredningen är diskriminerande mot barn.

Förslagen i proportion till riskerna

Utredningen lyfter att det i praktiken skulle vara få barn som berörs av förslagen om återkallande av barns medborgarskap. Samtidigt lyfter utredningen en del av de negativa konsekvenser som kan drabba barn i det fall förslagen går igenom. Rädda Barnen menar att utredningen varken kunnat visa på hur förslagen och dess syfte står i proportion till de negativa

konsekvenser för barn som skulle föreligga eller till behovet av ändringar i lagstiftningen sett till hur få som faktiskt skulle beröras.

Stockholm 27 maj 2026

Sara Damber
Avdelningschef Sverigeprogrammet
Rädda Barnen